

Megjelenik minden csütörtökön, so. félre képpel ellátva. Előfizetési ár: Egész évre 6 forint; félre 3 forint; negyedévre 1.50 kr. Előfizethető minden postahivatalnál és könyvtárban.
Hirdetések díja: 4 hasábnos petit sor 9 uj kr. Szerkesztői szállás: mézvárosi utca 2. sz. 2. d. 2. emelet. Kiadó-hivatal: barátok tere 7. szám.

E Ö T V Ö S J Ó Z S E F.

A „XIX. század uralkodó eszméi”-nek írja meghalt e hó 2-án. E megnevezéssel egész művelt Európa tudni fogja, hogy ki a halott. E művet ismerték, olvasták és tanulmányozták mindenütt.

Bizonyval nem kell szavakat keresnünk, hogy azokban legyen körülírva ama veszteség, mely irodalmunkat, tudományunkat és politikai életünket érte, midőn Eötvös József meghalt. Ismeri mindenki az érdemeket, melyeket munkás élete alatt szerzett, s melyek kitoríthatlenné teszik emlékét. Oly magas piedestálón áll irodalmunkban, oly nevezetes viszonyok közt szerepelt közéletünkben, hogy emléke a történelem.

Volt egy fényes korszak, midőn nálunk a kiváló szellemek nagy csoportja találkozott a közügyek körül, oly szellemek, s oly nagy számmal melyek egész időszakot emeltek ki a közönségeségből. A harmincas évek vége és a negyvenes évek látták működni őket, kik a kultúra mozgalmainak oly csodálatosan eleven, oly erőteljesen küzködő korszakát alkották. Az irodalom, a tudomány, a politika, iparunk, anyagi érdekeink körül oly hatalmas bajnokok fáradoztak, mintha egy felsőbb lény egyszerre akarta volna helyrehozni századok mulasztásait. E korszakból ismerjük Eötvöst, mint egyik első munkását ama buja természetű időknek, melyekben egy Széchenyi, Dessewffy Aurél, Kossuth, Szemere, Szalay, Beöthy, Vörösmarty, Petőfi, Arany, Deák stb. működtek.

Nagy részük már elköltözött, s néhány nap előtt követte őket Eötvös. Épen nem régen mondta valaki, hogy hazánknak négy férfi él, kik a nemzeti életre döntő befolyást gyakoroltak, vagy gyakorolnak: Kossuth, Deák, Eötvös és Andrássy. Eötvös nevéhez ma már keresztet tesz, a ki a történet számára írja a jegyzeteket.

Ő legelső helyen az irodalomé.

Mily nagyszerű adománya a nemzeti geniusnak, midőn a zsenie irodalomban egyszerre egy „Karthausi” jelenik meg! Van-e közöttünk, kik olvasni szoktunk, hogy ne ismerné? Sokan emlékezhetnek még a hatásra, mit e mű kellett az egész országban, midőn az „Árvíz-könyv” füzetében megje-

lent. Mennyi erő, a gondolatok mily tajtékzó forrása, az eszmék mily megragadó láncolata, mennyi érzés és mily sok megragadó költszet. A ki írta, melyen gondolkozó költő és bölcsész. Van benne sok ábrándos, de az mind a költszetet szívárvány színében ragyog. Van benne sok keserűség, de egy bölcselő ajkairól hangozva, gondolkozóvá tesz mindnyájunkat.

A „Falu jegyzője” ismét korszakot alkotó jelenéség, melyben a költő feltartóztatlanul tör kitézőt

az aristokratikus fensőbbég igaztalanságait tüntette ki. E két munka a regényolvasónak szívéhez szól, a politikusnak pedig eszét hozza forrongásba. A költő az igazság, az emberi jogok és az egyenlőség nevében követeli, hogy a rabszolgaság egyik neme: a jobbágyosság felszabaduljon, és tegyék meg gyorsan, mit az előre haladt kor praetendál. Két hatalmas korrajz e két vastag könyv, a régen múltból és a jelenből (mert akkor még jelen volt, a mi most már nekünk — hála istennek — szin-

tén múlt), sötét háttérrel, melyet csak a poézis világít meg; nyers emberekkel, minőt a kor nyújt, előítéletekkel, avult szokásokkal, melyeket a költő ostoroz.

Eötvös e két könyvben — dacára politikai irányuknak, — nem kevésbé költő, mint a „Karthausi”-ban. A történelmi kor festése, az alakok kidomborodása, a helyzetek esopotortosítása, az események folyása és összeittközése: minde-
nütt a költszet alkotó ereje által érvényesülnek, s még törvénykezési viszonyaink is a költszet olvasztó erejénél fogva olvadnak be a drámai compositióba.

De a költő egyénisége sokat változik „Karthausi” megalkotása óta. A világfájdalom specifikusabb, mert nemzetivé lesz. Az ábrándok világából a földre száll és ott találja föl a bő anyagot, melynek nyersesége nem riasztja vissza, s megoldja a költszet feladatát: értékessé tenni, a mit megillet. Most a költszet általános nyelvének kiválólag nemzetéhez szól. Ezért leplezetlenül őszinte, mert javítani kíván; meggyőződése öntudatában olykor heves, kitérő és haragos, mert az irányt, melyet kitérített, az által véli elérhetőnek, ha a régi irány mentegetésére nem

B. Eötvös József.

iránya felé s magával ragad minket is. A megyék ellen van írva oly toll által, mely ez iránymunkában is kifejti a költszeti pompát és a drámai alkotást. Midőn megírta a jobbágyosság felszabadítása mellett „Magyarország 1514”-ben című történelmi regényét, akkor Eötvös már oly hatalmas volt, hogy az aristokrata születésű író ellen senki sem mert szót emelni azért se, mert a Dózsa-lázadás Lőrinc papjában ideális, szabadság után törő alakot mutatott be, s Zápolyában és a többi főurakban

ejt egyetlen szót sem és hévvel ostorozza; kerüli, hogy feddésében szeretetreméltó legyen, mert föl van lobbanva s erős hitében az a meggyőződése, hogy nem mondhat ellent senki. A mit elbeszél, az megdöbbenő, mert a nagy eszme érdekében hatnia kell, hisz nem csak olvasókhöz szól, hanem azokhoz is, kik a reformkérdéssel foglalkozni hivatják, s kiknek esőkönösségét a költő sarkantyuzni óhajta. És valóban éles két sarkantyú ez a két könyv, és már ide-

geneket, viszonyainkkal ismeretleneket tévutra ragadt, nem gondolva meg, hogy ily nagymérvű irányműveknek mi a földatuk.

A „XIX-ik század uralkodó eszméi”-ben a költővel együtt a philosoph és államférfi lép elének, fejtegetve az állam hivatását. Ez egyetlen mű elég, hogy Eötvös neve maradandó legyen. A „Karthausi” ábrándokra hajló, érzelmes költője, a „Falu jegyzője” és „Magyarország 1514-ben” szabad reformok után törő hévteljes hazafiás írója: itt nyugodtan szemlélődik és az államok böleleletével foglalkozik.

Ez, és a többi művei közt van egy éles határvonal: a politika philosophiája, mely itt teljes tömörségben vetődik föl, mint egy vulkán által dagasztva. Ama politikai szereplés következménye ez, melyre Eötvöst a hazai viszonyok, a 48-iki események és saját hajlamai ragadták. Költői munkálkodása mellett mindig foglalkozott a politikával is, s egy viharos időszak eseményei és saját tapasztalásai után az ötvenes évek elején megírta e nagy hatást keltő művet, melyben egy fölöttébb gondolkozó politikus lép elének. Nem egyes kérdésekkel foglalkozik itt, hanem általános, nagy eszmékkel. E könyvben Eötvös több a publicistánál. Itt állam-bölelésezet.

De a politikus philosoph ismét visszatér a regényírásához s megírja „A növények” című regényt, melynek mely lélektani mozzanatai, a reflexiók szépségei ismét foglalkoztatják az egész országot, s az elnyomatás éveiben vigaszt nyújtanak, hogy vannak, kiktől a nemzeti élet fentartást várhat. Nem sokára „Elbeszélések” olvasunk tőle, melyek tárgyai a népies életből vannak merítve, s melyeket ismét a mélység jellemez. Ott látjuk az Akadémiában, a Kisfaludy-Társaságban, hol emlékböleléseket tart elhunytaink fölött, s a legszebb koszorukat helyezi sírjukra.

A folyton megasodó hullámok, melyeket a politika kezdett vetni, elragadták tőlünk Eötvöst, a költőt.

Irodalmi munkásságának hatását ismeri mindenki, és sokkal kisebb is a terünk, hogysen erről tüzeten lehetne itt szólni. Mély és állandó nyomokat hagytak művei, s dacolnak az idővel.

Nyelvezetének bizonyos nehézkessége az oka, hogy Eötvös (épen mint Kemény Zsigmond) művei, a „Karthausi” kivéve (melyet most már hagyományosságból is kötelességének tart elolvasni mindenki s aláhuzni minden második sorát) nem terjedtek el az olvasók minden rétegében, a mi nálunk nagyon észrevehető, ha tudjuk, hogy a noi közönség mily nagy contingenszt szolgáltat.

Eötvös sokkal inkább a toll embere volt, és sokkal inkább theoretikus, hogy sem a politika terén mint tényező nagy eredményeket lett volna képes fölmutatni. Népszerűsége, befolyása két ízben szereztek számára miniszteri tiszteletet, de e működésnek értékét vagy hatását össze sem lehet hasonlítani azzal, mely irodalmi munkásságát kísérte. Képzett, nagy elméjű politikus volt, de a végrehajtó erélyt nem bírta oly nagy mértékben, mint szükséges lett volna.

Politikai képzettségének számtalan jelét adta már ifju korában röpiratok és hírlapi cikkek által, s azóta is sokszor, mikor mindannyiszor látnak, mennyire a toll embere. Mint theoretikus, veszedelmes volt ellenfeleire a szószóken, mert eszméidúsága, ékes előadás s a folyékonyág lebilincselte a hallgatót és a kapacitálás erejével bírtak. Ha az országgyűlésen szónokolt, mindig megteltek a padok, s nézetelenségi is a legnagyobb figyelemmel hallgatták, mert mindenről sok szépet tudott mondani és mindig ritka ékesszólással adta elő.

Egységiségben rejlett, hogy a kormányférfinak oly gyakran feltrótták, mikép nem tanúsít amyi erélyt, milyenre a mi viszonyaink közt okvetlen szükség van. Eötvös szelíd, költői kedélyű ember volt, ki nem szerette a surlódásokat s mindent egész csönddel akart elvégezni. Különben is méla-

bús lelkiülete a világ számára oly vékony hártárvával volt bevonva, hogy azt könnyen megillette minden érintés, s valamivel erősebb illetésre mély érzékenységgel tölt meg a nemes szív, mely minden érzést könnyen befogadott. Erre nézve egy jellemző vonást utolsó pillanataiban is nyújtott, melyet érdekesnek tartunk fölemlíteni, minthogy ily kiváló alakok egységiségét minden jellemző adat szingagzagabbá teszi.

Már hallokolt, és előzete volt, hogy elhagyja övét. Ekkor temetéséről kezdett szólni, mondván, hogy a lehető egyszerűbb temessék el: „mert nem akarom, mikép azok is hozzá járuljanak a pompához, kik amyi keserűséget okoztak nekem.” Az országgyűlési ellenzékre gondolt, mely pedig tisztelte és becsülte mindig, de megtámadásai előtt Eötvös nem maradt közönyös, hisz őt minden érdekelte, s kedélye azon kohókhöz hasonlított, melyekben a tűz mindig izzó, és ott emésződik, a mi bele jut t.

Busongó kedélyének egyik oka gyomorhaj volt, mely már ifju (mondják hogy 16 éves) korában jelentkezett, s mely idővel erősebb lett, úgy hogy egész idegrendszerét lázassá tette. Más részt a körülötte alakult viszonyok is leverőleg hatottak rá, s innen a borongó kedély, mely műveiben oly gyakran fölütünk, s melynek hü kifejezése a „Karthausi.” A természet sem ajándékozta meg erős testalkattal, s ekkép minden behatásnak sokkal inkább ki volt téve. Arcán nemes kifejezés ült, s halványsága mellett sem látszott azon kimerülés, fáradsághat, is volt, sokat dolgozott s kevesebb megerőtessel tovább élhetett volna.

E futólagos jellemrajz után összeállítjuk az élettrajzi adatokat.

Budán született 1813 szept. 13-án. E szerencsétlen számok nyomán jósolt neki a híres Lenormann Párisban: sok szerencsétlenséget és kőtel általi halált. A szerencsétlenségek be is következtek: legelőször azzal, hogy a fiatal báró tönkretutott anyagi viszonyokat örökölt, melyeket ritka munkássággal hozott rendbe. Budán és Pesten tanult, s 1833-ban ügyvéd lett. Később a bécsi cancelláriánál foglalkozott; 1837-ben pedig az eperjesi kerületi táblához nevezték ki közbírának.

Ez időközökre esik külföldi utazása, s irodalmi munkásságának kezdete. A pozsonyi diétán már a harmincas évek közepén ismerték. Legelső irodalmi fellépései voltak: 1838-ban Goethe „Götze von Berlichingen”-jének lefordítása; 1831-ben „Kritikusok” című vigjáték, mely azonban nem jutott nyilvánosságra; 1832-ben a „Boszu” című szomorújáték; 1833-ban a „Házassulók” vigjáték, 1835-ben pedig Hugo Viktor „Angeló”-ját fordította le. Ezután külföldre ment, honnan visszavérve, a fogházjavításról írt munkájával (1838) vonta magára a közügyelmet. 1835-ben lett az akadémia levelező tagja.

A „Karthausi” megjelenése 1838—41-ben történt az „Árvízkönyv”-ben. A nagyhirű munkának Dumas Sándor egy igénytelen kis novellája („A chartreusi barát”) szolgált alapul, melynek egyszerű meséjét oly ragyogó költő zománcal tudta bevonni.

Néhány év múlt most el, mialatt Eötvös egészen a politikának és a közügyeknek szentelte tehetőségét és munkásságát. 1840-ben mint a felsőház egyik legkiválóbb ellenzéki tagja szerepelt, és a „Budapesti szemlebe” írt a „Szegénység Irlandban” és a „Zsidók emancipációja” című cikkeket. Ugyanazok az időtájt szót közbe bírálólag egy nevezetes polemikába, mely Széchenyi és Kossuth közt folyt az előbbinek „Kelet népe” című röpirata miatt. Eötvös a „Kelet népe és Pesti Hírlap” című röpiratban Kossuth meggyőződésének adott igazat. A diétán és Szalay László 1844-iki „Pesti Hírlap”-jában az alkotmány nepeképviselői alapjáért és felelős kormányért küzdött. Ekkor és később (1844—46) írt cikkei később újra átdolgozva „Reform” cím alatt jelentek meg.

1845-ben írta a „Falu jegyzőjét,” s ugyancsak

ez időben egy vigjátékot „Éljen az egyenlőség” cím alatt, de számvűvének nem volt színpadi sikere. 1847-ik évben jelent meg „Magyarország 1514-ben.” A 47-re összehívott országgyűlésen követ akart lenni, de nem sikerülvén: „Teendők” cím alatt egy füzetben szolt a közügyekhez. De a felső táblán és Pestmegye gyűléstermében is volt számára tér. Publicistái és már említett dolgozatain kívül meg kell még jegyeznünk, hogy lyrai költeményeket is írt.

Eötvös népszerűsége gyorsan terjedt, s 1848-ban a közoktatási miniszterium vezetésével bízott meg. A 67-diki miniszteriumban tehát ő volt az egyedüli az 1848-iki kormány tagjai közül.

Eötvös nem tartozott a forradalom emberei közé, s Lamberg megöletése után családjával Bajorországba vonult, miért sok szemrehányást kellett szenvednie. Ott egy német röpiratot írt az ausztriai nemzetiségekről, melyet később átdolgozva „A nemzetiségi kérdésről” cím alatt magyarul is kiadott. A forradalom lezajlása után nem sokára ismét visszatért, s ekkor írta a „XIX. század uralkodó eszméit,” majd néhány költeményt, beszélyt és a „Növények” című regényt. Híres „XIX. századát” eredetileg német nyelven írta, mivel sokszor mondták neki, hogy a magyar zamat hiányzik stílusából. Az első kötetet aztán Szalay László fordította le, de a második kötet fordítása már nem ily mester által történt, s a gondolatok ninesenek jól visszaadva. Eötvös utolsó időben a második kötet javítgatásával foglalkozott, s ezen kívül „Gondolatok” cím alatt sok jegyzetet hagyott hátra.]

A legnagyobbot nemzeti élet érdekében az irodalom útján ohajtván hatni, az Akadémiában és Kisfaludy-Társaságban mindig ott látjuk, mely intézeteknek elnöke is lett. Ezen kívül alapítója volt az írói segélyegyletnek, buzgólkodott az iparbank, ipari gyűléslet, földhitelintézet és gazdasági egylet körül.

Megindulván az alkotmányos mozgalmak, mint Budaváros képviselője az országgyűlés egyik legtevékenyebb tagja lett, s aztán a kormánygondok vették igénybe minden idejét. Minisztersége nevezetes lesz a közoktatási törvény miatt, melyet az országgyűlés minden pártja szabadelvűnek vall. Legutolszor akkor szolt a képviselőházban, midőn egy interpellációra felelt, melyet az Eszterházy-képtár megvétele ügyében intéztek hozzá, kijelentvén, hogy e műkínéseket a kormány megtartja az ország számára.

Ezután régi betegsége körágyhoz kötötte, s tüdőlob is járulván hozzá, febr. 2-án éjjel 11 órakor meghalt családja körében.

A főváros gyászolt őt, és gyászolja egész hazánk, mert Eötvös mindig nagy embereink közé fog tartozni.

K. E.

III. Napoleon és az államcsíny.

(Vége.)

Nem szabad felednünk, hogy Cavaignac tábornok az alkotmány irányában teljes loyaltást tanúsított. Mint a miniszterium elnöke, hatalmáról meltsóságosan mondott le. Ez a nemzetgyűlésnek 1848, dec. 20-ai ülésein történt, melyben „Bonaparte Napoleon Lajos Károly polgár, született Párisban, (így szolt a jegyzőkönyv.) Marrast polgárelnök felszólítására elfoglalja az emelvényt.” Az elnök fölolvasta a fontosabb közlött eskümlátát, s a köztársaság elnöke ünneppélyesen hűséget esküdött az alkotmányra. Miután Marrast az eskü tanujaként felhívta istent s az embereket, a köztársaság elnöke a polgár-képviselőkhöz tartott beszédeben kinyilatkozattat, hogy kötelességeinek útja ki van jelölve s hogy ő azon, mint becsületes ember fog haladni. Megígérte, hogy mindazokat hazafülszónak fogja tekinteni, kik törvénytelen esz közökkel akarják majd megváltoztatni, a mit Franciaország megállapított. Ő megerositani ohajtotta a demokrata intézményeket s a társadalmat

helyen alapon újja alkotni. Azon többség, melyet nyert, — úgymond, — nemcsak hálaára kötelezi, hanem az az új kormányt azon erkölcsi erőt is nyújtandja, mely nélkül tekintély nem állhat fenn.

A fentebb elősoroltakból látjuk, hogy az 1848. forradalom után összehívott alkotmányozó gyűlés csaknem egyhangulag fogadta el az új alkotmányt; hogy Bonaparte Napoleon Lajos herceg ezen alkotmány értelmében választott az állampolgárok többsége által elnökké; hogy ő a köztársaság elnökségét minden, az alkotmányban megállapított föltétel és felelősség mellett fogadta el, s hogy ő ímnapéyesen megesküdött ezen alkotmányt fontartani, tökéletes tudva, hogy négy év lefolyta mulva ezen hivatalát le kell tennie s ezt utóljának kell átengednie.

S mi volt az eredmény?

Napoleon esküszegése, összeesküvése, árulása!

Az összeesküvés végrehajtása 1851. december 2-dikára, az austerliczi esata évfordulójára volt kitűzve. Előtte való este, midőn az Ellysée-palotából, Napoleon Lajos lakásából, a szokásos fogadásról a vendégek tizenegy órákor eltávoztak, négy ember ott maradt: Morny, Saint-Arnaud, Maupas és Morquart. Az egész tervet még egyszer megvitaták s véglegesen megállapították. A párisi sereg tábornokai minél meg voltak nyerve s a nemzetiség parancsnokai szintén. Ez éjjel három vállalatot kellett minden zaj nélkül kivinni: a nemzetgyűlés palotáját elfoglalni, az összeesküvésben részt nem vevő legbefolyásosabb tábornokokat és képviselőket elfogni s a nemzeti nyomdában a manifestumokat és proklamációkat titokban kinyomtatni s azokkal Páris egyszerre meglepni.

Egész esomag kéziratot küldtek rögtön a nemzeti nyomdába. A szedők már egy nappal előbb be voltak rendezve valami rendkívüli munkára. A kéziratokat úgy szétnyirták, hogy a szedők azok értelmét ki nem vehették. Két rendőrtiszt állott a szedőknel, míg csak készen nem lettek. Egy század rendőr is volt elhelyezve a nyomdában s parancsnokának meg volt hagyva, hogy lövesse azonnal agyon, a ki el akar távozni vagy ablakhoz közelit. A nagy számban kinyomtatott kéziratokat reggeli 4—5 óra közt vitték a rendőrfőnökökhöz s előtte való este tizenegy órákor nyolcszáz rendőrt és biztonsági tisztviselőt parancsoltak a rendőri palotába azon ürügy alatt, hogy Londonból menekültek érkeztek Párisba. December 2-kán fél háromkor éjjel összehívták minden rendőrtisztet és biztost. Öt órákor szólta maga elé őket a főnök, elmondá a célt s kiadá a parancsokat. Mind ígéreteket tettek, hogy végrehajtsák a parancsokat s gonosz erélyvel meg is tették ezt mind.

Legnehezebb volt a nemzetgyűlés palotájának elfoglalása. Ennek kivételére Espinasse ezredes vállalkozott. Az ő ezredéből egy zászlóalj volt kirendelve, hogy december elsőjén a palota őrségét átvette, de a zászlóalj parancsnoka nem tudta a tervet s ez útastását Niol alezredestől kapta. Éjjel fél hatra Leflo tábornok, ki a palotában őrködött, megvizsgálta az őrállásokat s aztán szobájába vonult. Éjjel után két órákor a zászlóalj-parancsnok észrevette, hogy valami sürgős-forgás van, a segédtisztet pedig e közben Espinasse ezredes a palotából kihívta. A zászlóalj-parancsnokát öt órákor ismét új jelek nyugtalaníták s ment Niol alezredeshez, hogy gyanúját közölje vele. Ez rögtön talpra ugrott, de már későn volt, mert az a segédtiszt, kit Espinasse kihívott, az egyik kaput fölnyitatta s azon át az ezred másik két zászlóalja is csakhamar bevonult. Niol és a zászlóalj-parancsnok látván a katonaság élen magát az ezredet, hozzá futott, kérdvén: „Ezredes úr, mit akar itt tenni?” „A parancsnokságot akarom átvenni s Napoleon Lajos herceg parancsát végrehajtani!” „Akkor engem megbecsülsz!” — mondá a zászlóalj parancsnoka s letépve vállrojtját és

ketté törve kardját, Espinasse lába elé dobta. Espinasse granátosokkal vitette őt el s aztán a palota katonái parancsnokához ment. Niol még nem öltözött föl, midőn megrohanták s kardját elvették. „Jó, hogy elvettette tőlem, — mondá ezredesének e derék katona, — különben átszurtam volna vele!” Őt is elvették.

S miután a palotát elfoglalták, hasonló sikerrel hajtották végre az elfogatásokat is. *Changarnier* tábornoktól tartottak leginkább, mert ő igen erélyes és önálló férfi volt. Lerat rendőrbiztos és Baudinet gárdakapitány voltak megbízva közrekerítésével; tizenöt rendőr s negyven katona ment velük. *Changarnier* rég sejté ezen összeesküvést, de éppen ekkor nem gyanakodott. Lerat rendőrbiztos reggeli hat órákor zörgetett a kapun s a portás vonakodása dacára a legénységgel együtt benyomult a házba. A tábornok inasától, ki a zajra megjelent, elvették a tábornok szobájához való kulcsot, rögtön fölnyiták azt, s a tábornok meztelen lábbal, egy ingben s kezében pisztollyal jelent meg; a pisztolyt azonban kivették kezéből s őt kocsira téve, katonái fődőzet alatt vitték a Mazas nevű börtönbe.

A híres *Bedeau* tábornokot, a legnemesebb férfiak, a legkitünőbb tehetségek egyikét, Hubault rendőrbiztosnak kellett elfogni. Midőn az esőngetett a kapun, az inas azt hívé, hogy Valette, a nemzetgyűlés elnöki titkára jött s ment ezt úrnak jelenteni. Azonban a biztos és őt-hat rendőr utána nyomult a tábornok ágyaig s ez még föl sem esudott, midőn Hubault kiáltá: „Én rendőrbiztos vagyok s őnt elfogni jöttem!” „Kétkedem benne, — viszonzá a tábornok. — miután én népképviselő vagyok, kit az alkotmány véd. Ha őn elfogna, büntényt követne el.” „Tudom, ki őn, de nekem parancsom van őnt elfogni s nem tudom, ha nem érték-e valami nagy vétken.” „Igen, az alvás vétken. De legalább mondja meg nevét.” „Hubault rendbiztos.” „Neve ismerős és többször hallám tisztelettel említeni; de miután őn tisztviselő, kötelessége a törvényt védeni, nem pedig megsérteni.” Hubault fölolvasta a parancsot Maupas aláírásával. Ekkor a tábornok kérte a rendőrbiztos, hogy papírjait pecestelje le; ez nem téve meg, hanem felszólította a tábornokot, hogy kövesse őt. *Bedeau* öltözni kezdett, de kétségbeesetten lassan; időt akart nyerni, mely alatt elterjedjen elfogatásának híre. Midőn felöltözött, a kandallóhoz dőlvé, nyugodtan mondá: „Biztos úr, fölemlítém önnek előjogomat, mely mint népképviselőt őtalmaz s igyekeztem fölvilágosítani a büntényről, melyet elkövet; most hívhatja embereit, mert én csak az erőszak által engedtem magamat elhurcoltatni.” A biztos intett embereinek, hogy fogják meg. „Látni akarom, — mondá *Bedeau* tábornok, — hogy merészelték-e a nemzetgyűlés alelnökét, mint egy gonosztevőt elhurcolni.” A rendőrök haboztak, de Hubault ekkor maga adott példát, megragadván a tábornokot gallérjánál fogva, mire a legények fölkapták s levítették a kocsiba. *Bedeau* kiáltá: „Árulás! én a nemzetgyűlés alelnöke vagyok.” Néhány arra menő megállt, kiket megismervén, a tábornok nevéken szólta őket, s ekkor újra így kiáltott: „Árulás! polgárok, itt viszik a nemzetgyűlés alelnökét fogva!” Már képződtek csoportok, a polgárok összefutottak, midőn rendőrök rohantak elő egy utcából s szétverték a gyülekezőket, a kocsit pedig elrobogott.

Hasonlóképp fogták el *Lamorcière* tábornokot és *Charras* ezredet, kiket mind a Mazasba vittek. E börtön bejratánál gyalogság, lovasság és ágyuk álltak. Még hetvennyolc polgárt vittek azon éjjel a Mazasba, csupa erős köztársaságiakat, kiket félték, mint lehető torlasz vezérektől. Elfogták *Thiers*-t is, a nagy szónokot, a „Császárság története” íróját, Páris védművei eszközlőjét.

Mindezen rendszabályokat minden zaj nélkül hajtották végre, midőn Páris december 2-dika reggelére virradt. Csak később tudták meg a kül-

városokban, hogy a legjobb köztársaságiakat hurcolták a börtönökbe; rendszeres ellentállásra tehát nem is volt többé idő.

De a fölbredt nép végre mégis ellenszegült s torlaszokat emelve vélté magát. Napoleon és cíncosai azonban iszonyu mérszálrlásokat követettek el s borzasztó számaru hurcoltatták börtönökbe és kaszárnnyákba az elárult népet, hol halomra lövették azt.

Midőn azután a bitórló az összeesküvők segélyével kezebe ragadta a hatalmat, a soldateska által rémített népet megszavaztatta. Így tette magát eszázúra.

S mily nemesen viselte magát a francia nép 18 év mulva, midőn Sedánnál, szept. 2-dikán a zsarnok bitórló által másodízben árultatott el. A bukás, a megaláztatás azon mélységéből, melybe Napoleon döntötte, fölemelkedett, kikiáltotta a köztársaságot, visszahelyezte magát régi jogaiba s a kettősen árulóknak egyetlen esepv vörét sem ontá.

Ily nép iránt bizonyára minden becsületes szív, minden szabadságszerető lélek részvétellel viseltetik nagy szerencsétlensége középette.

A barlanglakókról,

nevezetesen a magyarhoni lakott barlangokról.

— *Rómer Flóristól.* —

(Folytatás.)

Midőn 145 év előtt a törökök szerteszét az országban uralkodtak, és Pesten a szürke-barátok klastromának nyoma sem volt, a szűz Máriáról nevezett atyák Budán és a vidéken erősen működtek mint hitküldérek. Minthogy lappangniok kellett, a barlangokban kerestek rejtékhelyet.

Nem kell tehát a távolban azt keresniünk, a mit szemünk előtt mindennap a Gellérthegy alján láthatunk. A rácvárosi házak fölött több sötét lyuk mutatkozik, melyek az alattok elterjedő házakkal összeköttetésben levén: kamrául, pincéül, lomtáruul szolgálnak. De van egy nagyobb üreg is a Rudasfürdő fölött, melyben néhány épült ház látható, s melyben egy pár igénytelen család, jelesen egy kötélyártó, mint a grotte des Cordiersben a szél és eső ellen fődél nélkül is elég oltalmat, télen melegebbet talál, nyáron hűsebbet, mint egyéb gyarló házikókban.

A főváros közelében ily troglodytákat találni valóban érdekes; de vannak úgy hiszem a kolozsvári várhegy, a panonnalmi vár alatt is ilyen szegény gyarmatok, melyek itt sziklától nyert ottan a földből vájt lyukakban laknak.

De ezen budai barlangok csak csekély előképei annak, mit a promontori hegyekben találunk. Már a kőbányák maguk, melyek a szerényen emelkedő fővárost igen alkalmas építési kővel látják el, természetes lakást nyújthatnának; azonban meglepő a bánya fölötti róma tér, melyen távolról egyedül füstölő kéményeket veszünk észre, és csak közeledve látjuk a part oldalába illesztett, vagy rendes, melyekben fekvő kőutcaikban két oldalról kivájt, csinosan bemeszelt, elég takaros házakat. Igaz, hogy itt gazdagok nem laknak; köfőjtök, napszámosok, szőlőművelők lakjai ezek, de elég tiszták, kényelmesek, és sok fővárosi, az utaközevet alatt fekvő pincelaknál bizonyosan egészségesebbek.

Valóban érdemes ezen XIX-dik századbéli troglodytákat fölkeresni, és meggyőződni arról, hogy ily primitív és nem csak olesó (körülbelül 400 forintért kapható), hanem örökké tartó házbán is boldog lehet az ember, ha sorsával elégedett.

Ezek a nap alatt élő barlanglakók. Vannak egyébiránt itt nagyobbtermű üregek is. — Egyike mintegy negyedóránnyira vezet be a hegy gyomrába, és oly tágas, hogy egy négylovas kocsit megfordulhat benne. Itt az ipar megtett mindent, hogy a természetől hagyott üreget pincévé alakítsa. A mennyezetet hatalmas oszlopokkal erősítették, a

külön ágakat bolthajlásokkal láták el — a talajt kiegyengették, szóval: oly hajlékot teremtettek, melyben több ezer akó bort lehet eltartani.

A hol a budafoki szikla a Dunát legközelebb éri, a falu alsó végén, a házfüdelek fölött két sötét üreg tűnik föl az utazónak. Ezen üregek a szikla-utcának, ki- és bejárásai; 1864-ben az egésznek alaprajzát elkészítettem — és valóban jól tettem; mert a két év előtt történt nagy sziklaomlás óta, mely egy-két ily fedél nélküli házat agyonnyomott, e barlangot többé lakni nem engedi a hatóság, s így lassankint ezen, nálunk maga nemében unicum — lassankint el fog hagyni és egészen elromlani. E barlangot a fölmérés alkalmával ilyennek találtam: az egész barlangnak hossza 60 öl lehet, és egy sziklafal körül görbén kanyarodik, úgy hogy a barlang egyik végétől a másikig látni nem lehet. A falutól lejövén, a felső torkolat előtt balra egy ház áll, melynél a mély

által való elárasztás. Az ut t. i. mind a két nyílástól be- és lefelé kanyarodik, s így mind a két oldalról bele is foly a víz; de ezen baj ellen is van segítség: t. i. a legmélyebb ponton, közel a kijáráshoz, van egy esatorna, mely az utnak szélességét hasítja és az utolsóelőtti (jobb oldali) háznál egy sziklaüregbe fut, melyen a víz alkalmasint egy földalatti hasadékkba foly.

Ha a promontori barlang, természetes nagyszerűségénél fogva — nevezetes, még nevezetesebbek azon sziklapincék, melyek a homok-pusztán, mely Pestől keletre elterül és Kőbánya név alatt ismeretes — a róna alatt egész kis várost képeznek, és a Dreherféle sör-üzletnek egyik földszét, de egyszerűsége, hűs volta miatt, egyik főkellékét teszik. Ezeket leírni egész monographiát igényelne, és mivel nem tulajdonképeni emberlakások, és ilyesféle nagyszerű pincék hazánkban a budai és pannonhalmi uradalomban, Gyarmaton Győr-

ból gyamithatjuk, hogy itt valamikor emberek tanyáztak. Horvátországban, a thuii várral szemközt van egy kettős barlang. Még 1783-ban itt egy 4' vastag falat lövészekkel, vas ajtósarkokat stb., lehetett látni. A bemenet fölött a kőbe vésett lyukak vannak, melyekhez a barlang belsejéből lehet jutni. Ezek az elbuvóknak alkalmasint őrtenyáku szolgálhattak. Az alsó barlangból, a sziklába vájt lépcsőken lehet a felsőbe menni. Hajdan itt négy emelet létezett faszervezetből, mert a gerendák üregei mainap is láthatók.

Az Ogradina mellett, a hegy oldalában nyíló roppant nagyságu barlang van, melyet Traján munkájának tart a köznép, mely azonban bizonyosan természeti, s hogy embereknek is lakásul és védhelyül szolgált, általán ismert dolog.

Hogy mindezen felszámolt közelíthetetlen sziklabarlangok, egyenes sziklafalakba vájt, és csak kötelek segítségével, nagy veszély közt elérhető

Hadi tanács. (Szövege a „Vegeyek” közt.)

szekérut kezdődik, és ez 8—10 ölnyi szélesség közt változik. A füsttől egészen fedetett torkolat alatt behatván, jobbra egy ház van rácsos udvarral, tovább a másik következik, mely teraszon áll; majd ismét 3 más ház jön, de úgy, hogy az utolsó már ismét a kimenetnél a sziklába van vájva, és nagyobb részt a barlangon kívül fekszik.

Ezen házsorral szemközt, a két nyílás közé eső sziklához ismét öt ház van ragasztva, úgy hogy ezek részint a tág torkolattól, részint a bemenettől jobbra eső és jó magasan vájt kerek nyílás által nyerik a világosságot. A házak úgy néznek ki, mintha leégtek volna, mivel házhéjuk nincsen; mi egyébként azért nem szükséges, mivel a szobák a sziklában foglaltak, s így a szikla-menyegzet által, mely 2—4 ölnyi magas, az eső ellen biztosítják. De ha az eső-víznek felülről való behatása ellen meg van is óva, egy más veszély fenyegethetné e barlangtelepet, t. i. a gyűlö esővíz

megyében, a tihanyi szigeten és Szántódon stb. stb. előfordulnak, itten részletezni nem is akarjuk, s csak mellesleg emlíjük meg.

Hogy barlanglakók a magyar-osztrák birodalomban másutt is léteznek, bizonyos Csuk urtól, ki mint III. éves jogász hallgatóm volt, hallottam, és pedig hogy Bukovinában, Vatra-Dorna helység táján, sziklába vájt falakkal, ablakokkal, ajtókkal ellátott palota létezik.

Legnevezetesebb szikla-lakaink közé tartozik még a pesterei barlang a töresvári kerületben, XVI szobával; ez 1839-ben fedeztetett föl. A Buesed egyik sziklaszorosában rejtett barlang, a Jalomica mellett, meglep bennünket kis imaháza, és 7 görög orthodox barától lakott cellája által, melyek mind a barlangban rejlenek. — A károlyvári paranesnoksági területen van a busími barlang, mely a hegy oldalán, nem messze a régi vártól fekszik. A benne látható falak- és gerendák-

üregek egyszerűsége igen biztos menhelyekül, erővel be nem vehető, csak éhség és szomjúság által átadásra készíthető várakul szolgáltak, nem is kell említenem; miért is ezen részt bevégzettnek tekintvén, a barlangok egy más neméhez mehetünk át, mert a föld fölötti lakán kívül van az embernek egy tartós lakása az anyaföld gyomrában, a sír.

A sziklások bizonyosan a természetes barlangokban és hasadékokban találják eredetüket, hová t. i. a holttesteket leginkább fel nem avatottak szeméi elől elrejtették. Sziklák közé temették a palesztinaiak halottjaikat mind, a poklosokat kivéve, kiket nem kellett a ragadozó állatok ellen védeni; miért is a szántóföldekbe is takarították. — A sírok vagy a város középsztyályaé, vagy a gazdagabb családok együttes sírjai. Az előbbieket egy keskenyszűjű, alól szélesbeülő és kővel föltöltött üreg képezte, az utóbbiak közé számították

a királyok, jósek, költők, hírnevesb temetkező helyeiket.

III. Szent hajlékok.

A világ minden írója tudja azt, hogy az elvonult, magán, elméledő élet leginkább keleten vert mély gyökeret hol a budhista barátokról épen úgy olvassuk, hogy Viharakba, barlangokba visszavonultak a világ zajától, valamint az egyiptomiak is sziklatemplomokat készítének.

Már szent könyveinkben is találjuk gyakran annak nyomát, hogy az istenfő emberek a kietlenekbe vonultak, és sziklaüregekbe rejtöztek. Vagy nem az odollai barlangot keresé föl Dávid? és nem a carithi hegyipatak sziklái közé rejtözött-e Illés? nem barlangokba vonultak-e Antiochus elől az izraeliták? nem az Essenusok? nem oda ker. sz. János? és maga Üdvözítőnk nem született-e a bethlehemi barlangban? és nem vonult-e a puszta — alkalmasint barlangba — tanítása kezdete előtt? A sinai és Carmel hegyek épen oly alkalmasak levének a visszavonulásra Ázsiában, mint az athosi Thessaliában, — a Saint-Mont Franciországbán.

Az ellenségektől való félelem, nem egyszer arra készteté a remeteket, hogy oly hozzáférhetlen helyeken telepedjenek le, melyekhez csak kötelek segítségével juthattak; de nem mindig kényszerültségi lakvagy menhelyek voltak ezek. Inkább látjuk bennük a vezeklés erős akaratával bírók a k önkénytes száműzetési helyüket, talájjuk azon elragadó ihletségű keleti szellemet mely a kereszténység legelső századaiban az építészetben, a vallási és tudományos nézetekben, a higgadtabb és hidegebb nyugatra is átesapott.

A IV. század buzgó hívei seregösen követték sz.

főleg pedig Egyiptom kietleni, melyekben sok régi barlang találtatt, részint magától a természetől kínálkozván, részint emberi kezek által a sanyaru élet szükségleteihez képest elég lakályos

Itt tölték életüket a világutak vagy világkerülők földművelés és kézimunkával. — Ilyen életet fest Aginocourt egy művében található képen, melyen a sziklaüregekben lakó szentatyák egyike kosarat fon, míg a másik lakatoskodik; ilyen a párisi volt császári könyvtár egyik gyönyörű kéziratán előlapul a szent Cassián János szerzetes szabályaihoz alkalmazott miniature, hol a szentek ily egész csoportozata a sziklás puszta közepében látható.

IV. A sziklai remetek.

Kevés pont van hazánkban, mely regényes fekvésére, valamint történelmi emlékeire nézve kitünőbb lenne, mint „kedves Vággyölgye”; bár nem lehet mondani, hogy tájakban és az emléktáblákra méltó vidékekben épen szegények lennénk; azonban bizonyos az is, hogy mind e helyeken az ősi vallásosságnak a magyar birodalom kezdetétől fogva sűrű nyomaira akadunk. A hatalmas trenesényi vártól nem messze, a tulsó parton, egyházi építmények maradványai állanak, melyek a hajdan elterjedt szent Benedek rend egyik apátságát képezék.

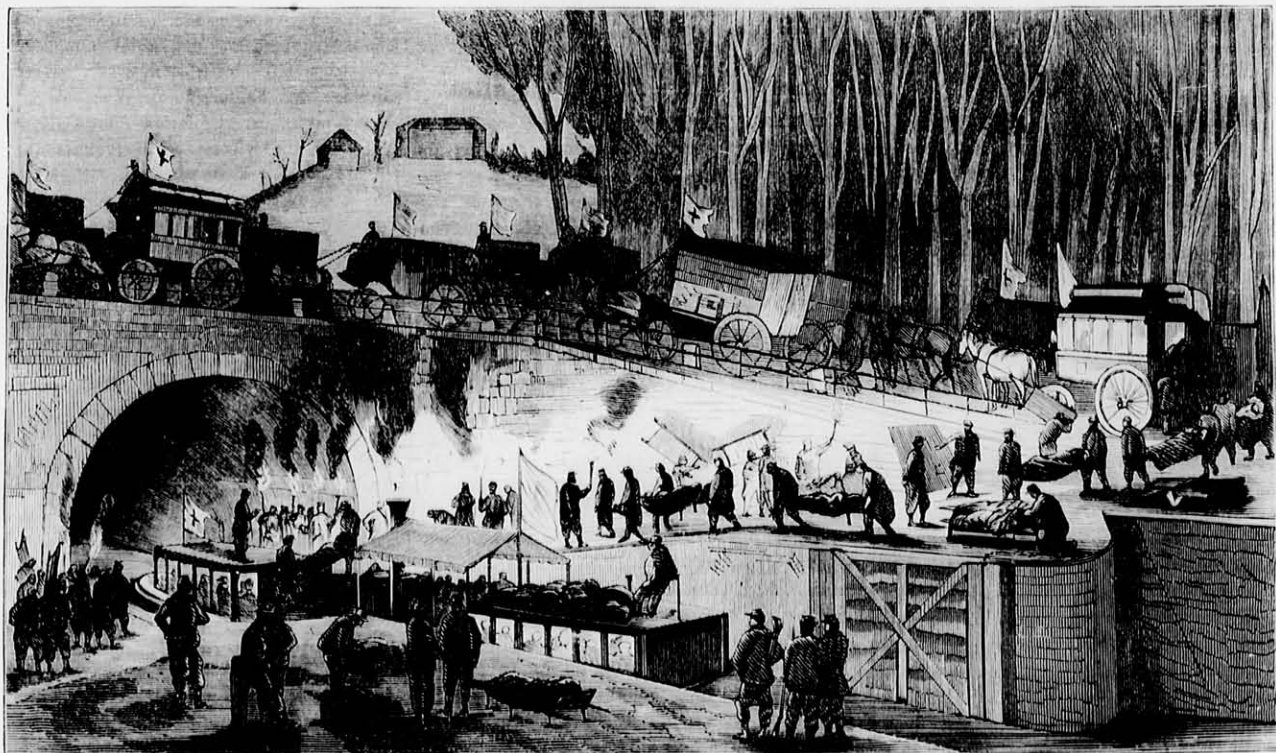
Ezen apátságnak Jakab nyitrai püspöktől 1224-ben történt alapítását megelőzte a helynek szent híre; mert a sziklának (sziklácska) elnevezett hegyoldalon levő üregben a kereszténységnek Géza vezér és sz. István alatt e vidéken való elterjedése idejében itt két remete élt visszavonultan, t. i. a X-dik század utolsó tizedeiben Géza vezér alatt Lengyelországból bejött Endre és tanítványa Benedek, kiknek többikát a ziványok, sok pénzt sejtven nála, 1012-dik évben megölték és a barlangból kihurcolván a Vágba fojtották a szikláról, melyen mai nap a románkori kis templomnak maradványi álla-

Tours város küldöttsége a bombázás megszüntetését kéri.

hajlékokul kivájva. Míg a Keletnek és Egyiptomnak fa-szegény vidékein a gypsz- és mészhegyek alkalmas anyagul szolgáltak számos természetes hasadékaikkal, addig más erdős, berkes lapályok-

utóbbikát a ziványok, sok pénzt sejtven nála, 1012-dik évben megölték és a barlangból kihurcolván a Vágba fojtották a szikláról, melyen mai nap a románkori kis templomnak maradványi álla-

Sebesültek Párisba vitele a Marne-esatornán.

Antal apát példáját, és mint szerzetesek, vagy, mi a társas életnél még tökéletesnek tartatott, mint remetek. Ilyen visszavonult élet viselésére igen alkalmasok voltak Palaestina, Arabia, Armenia,

ban az odvas fatörzsök, vagy az ágakból font kalibák válnasztattak ki menhelyekül. Így tudjuk a toursi sz. Mártonról, hogy társaihoz egészen hasonló, keskeny, s vesszőből font hajlékban élt.

Ezen szent hajlék két toronnyal és kerék apissal, valószínűleg az apátság alapításával egykoru; a szentély hosszu 4 1/2, majd olyan széles séggel; a hajóé 8, 5 ölnyi szélesség mellett.

E kinszenvedés megörökítésére emelkedett az apátság, melynek romjai mai napig is bucsuhelyül szolgálnak; de vannak a báró Mednyánszky-féle levéltárban okmányok, melyek azt tanúsítják, hogy itt 1118-ban a templomosok letelepítették és talán mansió-képen 26 évig bírták.

Az alapító püspök az új telepeket az ujezdői birtokon kívül a szkalai majort kellő fölszereléssel, 2 szőlőt és püspöki dézsmájának ötvened részét ajándékozta, és ezen ajándékot még 1228-ban a dézsma negyedével szaporította. Mind a mellett az apátság aligha fennállhatott eddigi ellátásával,* mert 1238-ban a gesztei birtokkal, mely a szomszéd erdők közt feküdt, és később Apátfalvának kereszteltetett; 1290-ben pedig a zlichóiával gyarapítottatott.

A mohácsi vész ezen szent helyre névze is szomorú következményű volt, és birtoka, majd a Szapolyai, majd a császári seregektől megszálaltván s kirépálatván, alkalmasint szerzetesektől elhagyott; azonban a kegyuri jogot elődei alapítványa fölött Podmaniczky nyitrai püspök 1528-ban Ferdinánd királytól nyeré el, mely 1553-ban Thurzó Ferencze át is ruháztatott; azonban később, nem tudni miképen, ment át ezen jog az ország primására.

Az apátság birtokai 1644-ben a jezsuitáknak adták át, kik az apátsági épületeket a trencsényi ház nyaralójául tarták; de 1773-ban a szerzet eltörlése után a birtok a kir. kamarának, 1780-ban pedig a tanulmányi alapítványnak adatott át, — mely mai nap is kezeli.

A fentemlített, úgynevezett kisebb Szkalán álló, románkora templomon kívül, mely hajdan sz. Dorotya tiszteletére volt emelve, és melyet 1520. Thurzó gróf javítottatott és a bold. szűz menyhemenetelének felajánlott, állanak még a hajdani, sz. Benedeknek és minden szenteknek nevére felszentelt zárdá építményei is a sziklahegy oldalához tapaszta; előttük keletre a Vág foly, északra pedig a falukban és városkákban gazdag lapály terület. Itt kényelmes nyugvóhelyet találtak a jezsuita atyák 1645-től fogva; 1803-ban gr. Szapáry Pál, mint ezen uradalom bérnöke lakta.

Azokban a mi ránk névze ezen apátságnál legérdekesebb, az a kolostor keleti részén található hasadékszerű barlang, melynek végén a szent remete köszöbra a néptől tiszteltetik. — E keskeny sikátornak kezdetén a természet egy elég tág csarnokot, kápolnát, alkotott; ebben áll egyik oltár szemközti a barlanggal, a másik pedig a kápolna alatti kryptában van, hová lépesen le lehet jutni. Ezen oltárok a remete szenteknek: Benedek és Zoerardnak ajánlvák. 1790-től fogva ezen imolákban isteni szolgálát nem tartattat, míg Sztárek Lajos apát és kanonok († 1863-ban,) mint trencsényi plebános, az ablakokat és ajtót helyre állíttatván 1856-ban, ismét misézett.

a) *A zabori remeték.* Igen regényes vidéken fekszik a zabori remetelak is; ezt Szkalca után nem azért említtük, mivel a néphagyomány szerint a zabori barlangot a szkalcai alagutató összeköttöttnek hisszük, hanem mivel ezen barlangnak szent remetéje Zoerard Endre, Magyarország egyik nemzeti szentje, szent Benedeknek, a szkalcai martymak barlanglakó társa és mestere vala.

A nyitrai vár- és városhoz közel fekvő, messze ellátzó hegyet már 893-ban, a királyságától megfosztott Zwentibald egészen titokban fölkeresé, hol három remete társával ismeretlenül élt, és csak hegyessé halála előtt nyilvánította ki-létét. Ez által a kegy rejtéjének hírnevet szerzvé, oka lehetett annak, hogy sz. István itt egy sz. Benedek rendü apátságot alapított. Mindjárt az első apát, Fülöp alatt ide költözött Zoerard és a rend ruháját fölvevén, a szkalcai magányba vonult.

b) *A zebegényi apátság.* A ki a visegrád-észtergomi országunton halad, vagy a gözhajón menvén,

Dömössel szemközti levő hegyre fölne, lehetetlen, hogy a sürség közt, mintegy a hegy közepe táján, az ottan tátongó sziklaüregeket észre ne vegye. A barlangok pusztá maradványai a hajdani bold. szűzről címzett zebegényi apátságnak. Csak nagy erőlködéssel lehet a Dunaparttól a két hegy közt mélyedő vízosáson, melyet görgeteg kavicsaival utnak esufolnak, azon pontig érni, hol balra fordulva, egy keskeny gyaloguton, sűrű bozótok közt a fürkésző a barlangokig eljuthat. Mily gyönyörű kilátás nyílik itt, ezen elhagyott szent tanyáról, melyen az ember mindent elpusztított, mit csak elpusztítani lehetett. — Egyedül egy egyenes fal alapja, melytől a hegy felé itt-ott egy egy keresztfal nyoma kivehető, mutatják azt, hogy e helyen emberi lak, hihetőleg a mindenfelé keresett, de eddig nem talált apátság állott, mely a két ölyi magas és elég tágas sziklaüregek elé olyan módon volt építve, mint a szkalcai és némely külföldi apátságok, melyek a szent sziklahajlékok védőül tekinthetők.

c) *A bakonybéli magány.* Hogy sok apátság, mely könnyebben közelíthető volt, leromboltatott és mintegy a föld színéről eltűnt, érthető; — de hogy az annyira eldugott, a külvilággal csak nagy bajjal és veszéllyel érintkezésbe tehető bakonybéli régi apátságnak és templomnak épen semmi nyoma föl nem található, valóban a rendkívüliségekhez tartozik. A régi monostor helyéről csak bizonytalan hagyományok élnek, melyek azt a mai temető tájára teszik; többe és alaposabb látásnak tanúsítani azok, kik sz. Gunther barlangját, remetelakját azon kut fölé helyezik, mely mai nap is három külön forrásból eredvén, Borostyánkútnak nevezetik. Ezen, eredeti sűrűségében meghagyott dombon mutatják a helyet, melyre sz. Gellért, sz. Gunther és sz. Mór visszavonultak, de egy gödrön kívül, mely jelenleg is látható, itt egyebet föl nem lelnék. Nincsen itt a sziklabarlangnak semmi nyoma, a mint e hegyekben az advaskőn kívül nem is igen léteznek nagyobb üregek; valószínű tehát, hogy e különben a remetésükre oly annyira célszerű helyen, alkalmasint a forrás szomszédjában, vagy fölötte sötétyből font vagy deszkából összeállított gnyuhókban laktak az említett szentek.

(Vége következik.)

A párisi gözhajók és a sebesültek.

Párisnak a régi császárság békés napjaiban nagyon jellemző vonását képezték a fürge kis szállító gözösök, melyek föl s alá uszkáltak a Szajánán. A kis hajók fürgesége bálumatos volt, s a bateaux mouches (légy-hajók) nevet csakugyan megérdemelték amaz ügyesség és gyorsaság miatt, melylyel a Szajna hidoszlopai és iveri közt tova sikamlottak, gondosan kerülve a tutajok és más járművekkel való összeütközést. Midőn egy hidoszlopba ütköztek, érdekes volt látni, a ki- és be szalado utasokat, mert első látszatra azt kelle hinni, hogy e kis járművek nemcsak nem képesek ily sok utast elszállítani, hanem még a szolgálati személyzetnek sem nyújthatnak menedéket.

A kis járművek megérték a balvözetű ostromot, s akkor is hasonló, sőt mondhatni nagyobb tévelyességgel mint valaha, jártak föl s alá; hanem valamint Párisban minden, ugy ezek is nagy változás alá estek. Valaminta Tuillériák és a Luxemburg kórházaká, az omnibuszok tábori kórházakká alakultak, ugy e kis gözösöket sebesültek szállítására használták, s fehér fővegü, nevető gilette és kék blousos munkások helyett a mozgós és nemzetőrségi sebesülteket és azok könyörülettel ápolóit szállították. A vörös keresztet felőgöju genau társaság tulajdonai lévén, lehetőleg közel mentek a csata színhelyéhez, és midőn megrakodtak szomorú terhükkel; a sebesültekkal, visszavezettek Párisba, lerakták a szerencsétleneket, kiket azután Páris különböző kórházaiban helyeztek el.

Az utolsó champigny-i ütközetben nagy segít-

ségül szolgáltak; és képünk azon jelenetet ábrázolja, midőn Route St. Martinból a Marna-esatorján sebesülteket szállítanak Párisba. A bombázás alkalmával egyike e kis gözösöknek nagyon megrongáltott egy bomba által a grenelli hidnál, a „Point du Jour“ városnegyedben.

Nem kell összetéveszteni a bateaux mouches-akat a canonières de la Seine-nel, (szajnai ágyunaszádok,) melyeknek egyike: „Farey“ oly nagy eredményt vívott ki pár hét előtt a poroszok bombázatása alkalmával Sevres-nél.

A tánc történetéből.

A farsang vége felé jár, tehát tiszteljük meg táncosait egy cikkel.

Valamint az erköles legfőbb elvei az emberiség szívébe, ugy a táncnak legfőbb principiumai az emberiség lábába örök időtől fogva be voltak oltva. Az ősember vídlipulija, meg a modern salohnöknek istennői körüli ugráudozásában csak azon különbség létezik, hogy az imádvá táncolt és ez táncolva imád.

A tánc eredetét alkalmasint az öröm azon legprimitívabb kifejezésében találhatjuk, melyet örömtől származó ugráudozásnak nevezünk. Az emberiség művelődési történetében, mint a pogány bálvány kultus legelterjedtebb és legszokásosabb eszköze, tűnik legelőször föl és mint hadi tánc, leginkább véráldozatokkal egybekapcsolva csaknem minden népcél előfordult, s Afrika és Amerika vad népeinél még ma is szokásban van.

A görögök, mint mindenben, ugy a táncban is nagy mesterek voltak, noha a tánc náluk sokkal tágas értelemmel bírt és magában foglalta a pantomimiat is. Ünneplyes alkalommal hymnusok éneklése mellett lejötték táncukat, melyeket Orchesisnek neveztek, és őök voltak az elsők, kik e művészet esztetikai és zenéi oldalát is fölfigyelték. Táncuk nem nélkülözte a kellemet, a vad ugrádozásokban nem lették kedvüket, hanem már meghatározott ütemekben lépkedtek. A rómaiak szintén táncoltak. De a páros táncról fogalmuk sem volt az ókor népeinek; őök csak a társas, magán- és a kör-táncokat ismerték. A páros tánc a középkor vívmánya. A kereszténység föltünie és első elterjedésével sem szünetek meg a pogány istentiszteletre emlékeztető szent és nemes táncok, melyekben fejedelmek és főpapok is részt vettek és csak idővel hanyagoltattak el az egyház és fejedelmek által, és karoltattak föl az alsóbb osztályok által, mint vig táncok, melyek azonban mint frivolok, nem sokára szigoruan eltiltattak. És a tánc most tökéletesen enyészetnek indult.

A XV-dik században azonban Olaszországból kiindultan a többi művészettel együtt új lendületet nyert. Ez időben a színházakban már az első bálleteket adták elő és az első udvari bállokat tartották, mely utóbbiak azonban oly komolyak voltak, hogy minden egyházi és fejedelmi méltósággal összefértek, a miért is fürangu papok is hivatalosak voltak az előkelő tánevigalmakra, és midőn XII. Lajos Milanóban egy fényes udvari bált rendeztetett, a st. severini és narbonne-i bibornokok, mint táncosok jelentek meg, és a tridenti zsinat alkalmával az V. Károly fia tiszteletére rendezett bálon Herkules mantuai bibornok nyitotta meg a táncot.

Az akkori előkelők táncai az úgynevezett alacsony táncok (dances basses) valának, melyeknél a földről alig emelték föl lábukat, nem ugráltak s nem is típtegtek. A férfiak köpenyben táncoltak, melyet vállakon keresztül vetettek és balkaruk alatt összefogtak; a nők pedig hosszú, nyakig érő és a lábukat tökéletesen fedő ruhákat viseltek. A középkori udvari nők az illem legfőbb szabályának tekinték, hogy lassu, lehető kis lépésekkel táncoljanak, hogy megmutassák mintegy, mikép a szabad szeszély készleti a menés plebejus mütétere.

Franciaországba I. Ferenc és II. Henrik idejé-

* IV. Béla király meglátogatván ezen kolostort, a trencsényi várbirtokhoz tartozó Gesztesnek felét adja át.

ben jöttek a táncok Keltországból át és Medici Katalin sokat tett meghonosításuk- és kifejlődésükre, különösen pedig megkedveltetésükre. E célból hős, udvarias, vig és allegorai balletteket adatott elő. Az olasz luxust és fényt Franciaországba átitelve, buja ruházat által alkalmat adott a királyné a francia nőknek kecskéket a táncosok előtt el nem rejtteni. Az ugynevezett alacsony táncokon: a pavane és branle-n kívül divatba hozta az élénkebb olasz táncokat, a gaillard-t és volte-t, melyekben cavaliere-eknek, a táncmestereket utánozva ugránozni kellett, és a nők rövid ruhát hordani kénytelenítettek, hogy lássák, vajjon megtartják-e a kiszabott tánclépéseket.

Ezután nemsokára fölmerültek az álarcos bálok, behozattak a spanyol táncok és utánoztattak különféle nemzeti és vidéki táncok. Táncolták a bretagnai passepiéd, és az auvergnei bourée-eket, (ezek legelőször 1587-ben Páris utcáin adattak elő), a provençe-i tambourint és rigandont, a dauphiné-i gavotte-ákat.

Thoinet-Arbeau langres-i kanonok azon különös gondolatra jött, hogy a táncokat és táncjeleket lerajzolja, és alájuk a mozgás melódiáját írja.

Meg is jelent choreografikus munkája „Orchestra” cím alatt, mely nélkül a fentebbi táncokat ismerni csaknem lehetetlen volt.

A tánc kifejlődésének legmagasabb pontját Franciaországban XIV. Lajos alatt érte el. Nemesak, hogy Servandoni lovag, kinek vezetése alatt a St. Sulpice temploma épült, s ki ügyes építész és festő volt, szindarabokat adatott elő, melyekben zene, pantomímia, tánc, gépezetek, decoratiók és jelmezek nagyban és fényesen szerepeltek, — a miért is e florenzi művész a színi tánc teremtőjének is tekinthető: — hanem a társas táncok is nagy tökélyre emelkedtek, úgy hogy a király maga a párisi opera balletmesterénél François de Beauchampnál husz éven keresztül naponként táncórárt vett. Egy, az udvarban 1685-ben előadott „Béke temploma” című operában a király maga is szerepet vállalt és udvara előtt játszott, meg táncolt.

Akkor tájban, midőn az opera még nem volt egyéb udvari ünnepélynél, hercegek és hercegnők vettek részt táncolólag a ballettekben, és egy 1661-ből szövevényes rendelet következtében minden bármely rangú egyén énekelhetett az operában és húzhatott azért fizetést, a nélkül, hogy rangja vagy kiváltságának a legkevésbé is ártott volna, és megállapított, hogy az embert még az sem alacsonyítja le, ha a táncművészetet választotta kenyérkeresetül. 1661-ben egy királyi táncakadémia létesült, melynek élére Beauchamp e címmel állított „Docteur de l'académie de l'art de la danse.” A parlament pedig, minthogy már Thoinet-Arbeau által legelőször megpendített eszméket Beauchamp dolgozta ki kellőleg „Choreographiájában,” a „Choreografia” föltalálójának ismerte el.

És ez akadémiának, mely tizenhárom tagból állott, nem volt kisebb feladata, mint a fölött örködni, hogy a tánc a hibáktól teljesen megtisztassék és megővassék. De az akadémiái táncosok nem teljesíték kellőleg kötelességüket, melyet a tánc technikája fölötti dissztációk tartásában és rendszerek föllállításában tüztek eljött, és nevükön kívül nem is hagytak egyebet ránk.

Mint akkori divattáncot, fölemlíthetjük a branle-t, mely a mai polonaise mozgásán a menüet kecses lépéseivel egyesítette. Gyakran táncolták az udvari vigalmakon, melyet mindig a király nyitott meg a királynővel, vagy egy királyi hercegnővel. Utána következett azonnal a „courante,” az első rendszerezett társas tánc, melyet XIV-ik Lajos kitűnően és azért leggyakrabban táncolt. A courante-t háromnegyed ütemekben táncolták és leginkább egyszerűsége által vált ki a többi közül. Igen hosszadalmas volna, ha az akkor divó táncok mindegyikét értekezletünk körébe vonnánk, csak a legnevezetesebbeket fogjuk fölemlíteni,

melyeket ha valaki tanulmányozni akarná, Beauchampnak Teuillet által 1700-ban újonnan átdolgozott „Choreographiájában” kimerítően teheti. Ott megtalálja a „Le rigandon de la paix, gigue a deux, entrée a deux, sarabande pour femme et pour homme, folie A'Espagne, bourée d'Achille, mariée, Bourgogne, Savoye, fortuna, conty és canary a deux” nevű táncok bőleírását. Ez utolsó a kanarimadár-féle ugránozásokból álló vig tánc volt, melyben a férfi táncos nőjével az egész termen végig rezgett, hol aztán a nő megállott, és a férfi hátrafelé táncolva, a terem másik végére ment és innen ismét vissza. E tour-t aztán a nő ismételte.

A rigandon de la paix volt az első colonne-tánc, a mely angol eredetű lévén, a későbbi Anglaise-re adott alkalmat. A legtartósabb befolyással a táncművészetre a menuet bírt, melynek consequencei-áját még ma is fölismerhetjük contre táncainkban. Mondják, hogy a Menuet-et (annyt jelent, mint kicsiny, csinos, kedves) egy poiteri táncmester találta volna föl, és hogy a párisi táncakadémia, irigység- és féltékenységből, az új táncot mely a courante rovására az előkelők társaságban lábra, vagy inkább láb alá kezdett kapni, üldözni és elnyomni kísérlette meg. De hasztalan, mert Pecourt (1674—1729), akkor tájt leghíresebb táncmester, az új táncot „Menuet de la cour” név alatt újonnan rendezve, és javítva, csakhamar elterjeszté, sőt még az udvari termeket is megnyitáta előtte.

Az első menuet-et Versaillesben XIV-ik Lajos király egyik kedvesével táncolta. 1707-ben fölmerült a „menuet en quatre” és 1719-ben egy „menuet d'Espagne,” melyet nemsokára még egy „menuet en huit” követett. A „menuet à la Reine,” mely a „gavotte a la Vestris”-el kapcsolatos egybe, a legszebb compositioju, de egyszerűsége a legcomplikáltabb és legművészebb tánc, melyben — mint a mi esárdásainkban, — a komoly méltóságteles lépések után következnek vigabak és gyorsabbak. Lullyt, a hős operák atyját, tekinthetni a menuet zenéje teremtőjének is; és e táncnak 1653-ból eredő compositioja mai napig föntartá magát. Hogy a menuet mennyire lelkesített nagy zeneköltőket is, tudjuk mindnyáján. Keesebb, életeljesebb menuet-dallamot, mint Mozart „Don Juan”-jában van, képzelné is alig lehet.

A francia élénkebb vérmérséklet csakhamar megunta a lassu, komoly lépkedéseket és a nehézkes, háromnegyed ütemet eleserélték kétnegyeddél (Allegro) és a quadrille föl volt találva.

A négyes alakja mindig ugyanaz maradt, de a tourok gazdagsága, és a szántalan variatiók oly kedvelté tették, hogy sokáig uralkodott, míg végre a contretánc hozatott be. Már Teuillet 1700-ban megjelent „Choreographiájában” fordul elő hasonló nevű tánc, mely azonban azzal a legeskegyebb hasonlatosságban sitos. Azon táncnak föltalálását, melyet mi contretánc név alatt ismerünk, (angl. country, dance: falusi tánc) egy angol táncmesternek tulajdonítják, a ki azt 1710-ben Franciaországban is megismertette. Csakis 1745-ben, midőn Rameau a „Les fetes de Polyonie” című balletjébe egy contretáncot fűzött be, nyerte meg a párisiak tetszését, eleintén a szalokban, de kevéssel későbbben a nép minden rétegében is általánossá lön. Hogy pedig a bonyolódott tourokat egyszerűsítsék, kiválasztottak hat legalkalmatosabbnak volt melódiát és a contretáncokat egyesítették a már ismeretes quadrillal, úgy hogy a négyes határozza meg a tourok rendjét. Mintán a négyeseket ily módon organizálták, támadtak kedvenc contretáncok is, n. m. a le pantalon, l'été, la trenis és la pastourelle. E táncok nevüket a hozzájuk írt melódiáktól vették.

Le pantalon
De foinon
Na pas de fond.

E versecske egy régi contredanse melódiájával

kötöttet egybe, és annyira tetszett, hogy még a szalokban is bejutott, s a contretánc elvesztette eredeti nevét és mindenki csak a „le pantalon”-t kérte és így a vers első szava a táncmelódiát jelezte. Végre elkopott e melódia és a vers is; csupán csak a le pantalon tour-ja maradt meg az utolsó négyesekben.

Egy 1800-ban fölmerült contretánc: le pas d'été nem élehetett soká, mert oly nehéz volt, hogy csak művészek járhatták, minék következtében a bálokból rövid uralom után száműzetett és mai négyesekben csupán neve maradt föl: eté.

1802-ben Juliens-tól jelent meg egy contretánc, melynek második része a tyúk kotkodálását utánozó hanggal kezdődött, a miért is „la poule” név alatt mihamar elterjedt, e különben új és csinos melódiájú contretánc.

Trenitz, a kitűnő táncos, ki a XVIII-ik század elején a contretánc azon tourját találta föl, mely még ma is nevét viseli (la trenis) oly kedvelt volt, hogy tömegesen esődültek azon helyekre, hol magát produkálta és melódiája után ezer meg ezer más készült, de egy sem ért föl az eredetivel. A „La pastourelle” nevét melódiájától vette, melynek kísérete, a pásztortáncok (villanellen) dallamai szerint történt. A „finál” nevű contretánc, mely a négyest bevégzi, nem szorul magyarázatra.

A galopp és a valzer (a franciától Allemand-nak nevezetve) a XIX-ik század elején jutott a francia szalokban, a polka pedig még későbbben. Az „Allemande”-t az első császárság idejében hozták legelőször színre Párisban és annyira tetszett, hogy ezental minden fölvonás közben táncolták.

Különös az, hogy a gyors galopp, a nehézkes németektől jutott Franciaországba, és a méltóságos lassu menuet a gyorslábú franciáktól Németországba.

Az Imperial, Sicilienne és más modern choreografikus találmányt azért nem említjük bővebben, mert a tánc művészetére semmi befolyással nem voltak és föltűnésük után hamar elenyésztek. De annál inkább föl kell említenünk a híres táncmester: Labord legújabb négyesét, mely 1856-ban „Quadrille à la cour” név alatt látott — gázvilágot. Sokban hasonlít, mert hiszen azután készült, az angol „Lancers-Quadrille”-hez. Nálunk is ismeretes, de csakis „lánc” (Ketten tanz) név alatt.

A mai korban a táncot, mint művészetet, a szalokban már épen nem gyakorolják. A négyeseket csak lépdelik, a galoppot nyargalják, a rezgőt csak ugrálják. Im — jegyzi meg egy Hegelista táncos — korunk réth fenéje: a materializmus, még a táncművészetben is vérszen mutatkozik. Az ifjúság nem a tánc kedvéért, nem a művészetért magáért táncol többé, hanem mert szíve választottját szabadon ölelheti magához és sejtett boldogságuk előérzetében táncot és zenét felelve, csupán mozog, mert másképen a kor és a szülők előítélete folytan becsületes lányt nem egy könnyen ölelhetne. No az igaz, hogy a ballettekben is más egyéb gyakorol hatást, és nem maga a tánc, mely a művészet magaslátáról nyomról nyomra alább száll.

— ei. —

A v i z.

A természetnek egyik nagy jelentőségű eleme a víz. Ki tagadhatja, hogy a világ fentartásában épen oly nagy örvű s fontosságú szerepe jutott, mint az emberi test szerkezetében a vérenek, miért is a száraz föld mennyisége arányához képest jóval is több. Hogy ily arányba helyezte e két elemet az alkotó erő, annak minden esetre ama gondolatok oka van a kípáthatatlan titkos természetben, hogy így kell lennie: de egyszerűsége a vízállomány sokkal több mennyiségére azt is gondolhatjuk, hogy hát a víznek talán a világ fentartásában nagyobb jelentősége és szerepe is van.

A ki így gondolkodik, az mindenesetre föl tudja

fogni amaz előnyt és hasznot is, melyet a víz mennyisége a száraz földnek és lakóinak nyújt.

Mert nem csak, hogy a föld termékenysége függ tőle és a víz nélkül sem növények, sem állat és emberek nem élhetnének, de nélküle még a lég-állomány és a gőzkör, mely a világ fenntartásában szintén igen jelentékeny szerepet játszik, sem lenne képzelhető, és mióta az emberi ész oly vimányra jutott, hogy a gőznek ereje által egy egész új életet tud elővárásolni, azóta a víz életbevágó szüksége még fokozódott.

Honnan jön e nagy vízmennyiség? Miként lehet az, hogy a vízállomány éveken és századokon keresztül, mint eső és hó a gőzkörből, s források alakjában pedig a föld mélyéből ugy szólván szünet nélkül folyván, ki nem fogy? Már ezen a legregibb természeti buvárok is okozkoddak, névszerint: Aristoteles, Seneca és Lucretius stb., észlelésük tárgyul különösen a források eredetét tűzvéni ki, s különféle meghatározásokban állapodtak meg.

Legeredetibb és valószínűbb a régibb állítások közt a francia természetbúváré, Mariotte-é. Ez elméletben úgy látszik legjobban közelíti meg a források eredetének meghatározását. Ő szerinte a források eredete származik a vízgözkörnek jelenségeitől, mely különféle vegyület által, különféle alakokat ölt és a légmércskletnél fogva majd kőd, harmat, eső, hó, jégeső alakjában földre hullván, annak finom erecskéi által fölszivattak, és legyen az bár porhanyós, agyagos, vagy sziklás föld, rétegeibe addig mélyednek, míg a föld gyomrában nagyobb tömeg vizre akadván, összevegyülnék.

Ily szívódás által a földnek beledényei megtelvé, a fölösleges víz kitérő utakat keres, hogy a benyomuló viznek helyet engedjen, s ha történetesen nem talál, csinál magának. Így törekedve ismét a föld felszínéhez, nagyobb vagy kisebb forrásokban ismét kifolyik.

Ez Mariotte szerint a források eredetének elmélete. Állításának valószínűsége kiteszik már ama mindennapi s egyszerű tapasztalásból is, hogy csakugyan, ha eső, hó esik, akkor a források növekednek s vízben gazdagodnak, míg ellenben a szárazságban vesztenek. Különben is kiszámított tény, hogy a gőzkörből a vizanyagok földre esvén, a földben levő vizek szaporítására szolgálhatnak. Mariotte állítása természetesen találatot, azonban kétség támadt, vajjon a gőzkörből származó vizanyagok nem elégségesek-e a forrásoknak annyival szolgálhatni, mennyi elég lenne a földnek és a földön élő teremtményeknek. Mihez hozzájárult azután a híres angol természetbúvár és csillagász Halley, s az előbbinek állítását ilyképen tökéletesítette; Tagadhatatlan, hogy a tengerek, folyók, tavak vízei nagy gőzöket támasztanak, melyek megsűrűdvén: hegyek, dombok, erdőségek által oda húzatván, azok töveinél ismét mint források jönnek elő. Innen van azután, hogy a hegyek erdőségek, dombok töveinél többnyire lehet forrásokra akadni.

Ezen állításhoz esatlakozott több természetbúvár is, mint Lulofs és Kästner. De itt még meg nem állapodott az észlelő búvárlat, hanem következtetett mindig több és több meghatározás, s mindegyik igyekezett teljesebbet és természetesebbet adni. Ezek közül különösen Descartes-é érdemel megemlést, mely szerint a föld belseje telve van tömérdek sok üreggel, melyek a föld alatti esatornák által tengerrel lévén összekötésben, a vizet ama üregekbe vezeték, hol az a föld belseje üregek boltozatjaira fölszáll, s ott a föld érintkezése által a sós állományoktól föloldódik, cseppekké változik, s a föld erecskéin szivárvány forrásokat képez.

Ily számos hypothesis közül, ugyan melyik való-

színűbb és természetesebb? Úgy látszik, hogy általánosságban mindegyik ugyanazon jelentőséggel bír, mint az első, mert tudjuk mi azt már igen jól, hogy a vizek, akár a szárazföld felszínén, akár belsejében nagy összekötésben vannak a föld feletti gőzkörrel, mely már magában sem egyéb, mint a vízgözkörnek igen nagy része. Ezen gőzkör a levegőnek melegebb vagy hidegebb érintkezése által cseppekké változván, mint eső hull alá, s a föld által fölszivattván, lesz belőle forrás-víz, vízből ismét gőz, gőzből víz stb.

Ez tehát oly körít, mely örökös szivattyúhoz hasonló, s szünet nélkül föl és lefelé megy s mégis különböző éghajlat alatt, különbözőképen, s az évszakok melegsége szerint.

Vegyes közlemények.

Képmagyarázatok. „Hadí tanács” cím alatt a háborus időkbel mutatunk be egy jelenetet, mely távol a csatától, nyugalmas födélek alatt foly le. Franciaország torképe előtt egy csoport a hadsereg és az ellenség hadállásait a torképbe szűrt kis zászlókkal jelöli, mint ezt minden nap láthatjuk. Megvizsgálják az előttöt csaták plánumait, utakat alkotnak, kárhoztatnak, itélnek elevenek és holtak fölött, s néha oly veszedelmes tűzbe jönnek, hogy versenyez egy csatáival.

„Tours város kiállítását a bombázás megszüntetését kéri.” Toursból a francia delegált kormány kivonulván, Pisani ezredes maradt a városban kisebb haderejével, mely azonban dec. 20-án szintén elhagyta a várost, hogy annak közelében Monnaie-nél megütközzen a poroszokkal. De sikert nem arathatván, visszatért Tours szomszédságába. Ennek tudatában a városbeliek nem adták föl a várost a porosz hírnök fölszólítására, mire a németek két ostromgyuval megkezdték Tours lövéstését. Tours egészen nyílt város, s lakosai látván, hogy Pisani nem siet fölmentésükre, parlamentaireket küldtek az ostromlókhoz. Képtünk azt a jelenetet ábrázolja, midőn Gouiz Jénő, örnagy, Magend-Vioz és Noirmant tolmács kíséretében, a béke fehér lobogóját lengetve, az ellenséges táborba mennek. A németek csakugyan föl is hagyták a bombázással s bevonultak Toursba.

— (L. J.) **Történelmi napár.** Febr. 9. A lincvillői béke megkötöttet I. Napoleon és Ferenc eszár és király közt, 1801. — Abdul-Aziz-Khan török szultán, szül. 1830. — A piskii esata, 1849.

Febr. 10. A párisi béke, 1763. — Berthier francia köztársasági tábornok Rómába ment, hol a nép a forum szabadságát állított és VI. Pius pápát világi hatalmától megfosztá, 1798. — Albert Ferenc Ágost, szász-gothalg egybekelt Viktoria angol királynővel, 1840. — Vajda Péter magyar író, meghalt 1846. — Páhl Albert magyar író és szerkesztő, meghalt Pesten, 1867.

Febr. 11. Az I. Lipót eszár és király alatt gyalárborságra hurcolt protestans felkészeket Ruyter hollandi admirál fölszabadította Nápolyban, 1676. — L'Harpe, francia író, meghalt 1803. — Szicília alkotmányt kapott, 1848.

Febr. 12. Adolf Frigyes svéd király, meghalt 1771. I. Ferenc osztrák eszár és magyar király, szül. Florenben, 1768. — Ghiezy Kálmán, ellenzeiki szónok s képviselő, szül. Rév-Komáromban, 1808. — B. Babarey Antal, a hírhedt 1848-iki követ, szül. Budán 1813. — Sárosy (Lajos) Gyula, költő, szül. Boros-Sebesen 1816. — A beszercei országgyűlés megnyitottat, 1842.

Febr. 13. Rhenskjöld, XII. Károly svéd király tábornoka, s zászokat Fraustadt mellett megverte, 1706. — Lisznyay Kálmán magyar költő, meghalt Budán, 1863.

Febr. 14. Aszalay József író, szül. Paksban, 1798. — Cook, a híres utazó, megh. 1779.

Febr. 15. II. Ferdinánd eszár és magyar király, megh. Bécsben, 1637. — II. József eszár az egyházügyeket szabályzó rendeletét becsótá ki, 1782. — A francia köztársasági sereg kirabolta Róma templomait s palotáit, műemkekét pedig VI. Pius pápával együtt magával vitte Párisba, 1798.

H í r e k.

— (B. Eötös halála) a legmélyebb részvétel találkozt országsszerte. Az országgyűlés fölfüggesztette ülését s az ellenzék részvételben fejezte ki az övezget előtt a tiszteletet. A király szintén kézirat által tolmácsolta az elhunyt eszládjá előtt a fájdalmat hű tanácsosa elvezetése fölött: a királyné pedig Meramból táviratilag fejezte ki azt. A Kiszfaludy-Társaság a temetés

napjára kitűzött közgyűlést a jövő vasárnapra halasztotta. A temetés, illetőleg a beszéltetés e hó 5 dikén történt, s 6-dikén reggel szállították el a halottat Eresibe, hol végkívánása szerint örök álmát aluszssa. A temetés alatt, — mely látványosság által a kíváncsiságot nem izgathatta — az Erzsébet-tér hullámzott a sokaságtól; jelen volt minden fővárosi egyet és iskola. A királyt udvarmestere képviselte, az uralkodó eszládot pedig József főherceg. Az országgyűlés mind két házának tagjai az akadémia palotájából indultak a halottas házhoz, hol a hamvakat Ráth János, lipótvárosi plébános szenteltte be.

— (A Kiszfaludy-Társaság) összesen 40,630 frrtal bír. Ebből földbirtokintézetű záloglevele 21,800 frrnyi van, magánkönyvesre kiadva 3,000 frr, kívül fekvő alapítványokban 15,830 frrt.

— (Bourbaki tábornok) e hó 2-án elhunyt azon sebek következtében, melyeket öngyilkossági kísérletből ejtett magán, midőn seregét körül fogva látta.

— (Guano-telep Magyarországban.) Kozelebbről a kolumbiaesi mészköszkllak egy barlangjában az Al-Duna mellett ugynevezett denevér-guano-telep fölép tetett föl. Az összes mennyiséget mintegy 40,000 mázsára teszik.

— (Visegrád restaurációjával) az akadémia archeologiai bizottsága a múlt héten több ülésében tüzetesen foglalkozott. A kormány közelében Zsigmondy mérnököt küldtette ki a hely szimére a restauráció tervei s költségvetésének elkészítésével, s a mérnök ur e megbízatásnak megfelelően, eljárása eredményeit előterjeszté az említett bizottságnak is. Mindenekelőtt edba van véve az ugynevezett Salamon-tornyának restaurációja, mi a törmelék kihordatása, a vízfogók kitisztítása s a falak egy részének alapítottésából állanak. Egy örökös építése is tervben van, mi ellenében a bizottság egy tagja azt jegyzé meg, hogy elegendő lenne Mátyás-tornyát, mely a felső vár legújabb része, stilszerűleg kijavítani s a szükséges ór lakául rendelni. Az ügy azonban eddig még nem haladt át a tervezésnek stádiumát.

— (Xántus János sok állatot gyűjtött) kelet-ázsiai útjában, rá gondolva a pesti állatkerre. E gyűjteményt a „Friedrich” korvetta helyezte el. E hajó febr. 27 én érkezett meg Singaporeból a polai kikötőbe, s a korvetta hadnagya: Banfield értesítette Xántust, hogy a hajón volt állatok legnagyobb részben, a majukok pedig (volt valami 150 darab) a nagy hideg és a lapok által is köztölt borzasztó tengeri viharok következtében, mind elvesztek. A szárnyasok közül csak két ázsiai galamb és egy argusz-ficún maradtak meg. Ez utóbbiakra nézve intézkedés történt, hogy Pestre, az állatkerthe jussanak, amál is inkább, mert az argusz-ficún oly ritka faj, minőt most egy európai állatkeret sem mutathat föl.

Tudomány és irodalom. („Rokonhangok” című albumra) nyitnak előzetési fülhávt Verénysey Arnold, Aldor Imre és Csukássy József. Az előzetési díj 2 frrt, díszkötésre 5 frrt, s tiszta jövedelme a francia sebesültekek van szünya. Az album nagy alakú, l-galább 12—15 ivre fog terjedni, s tartalmát Franciaországra vonatkozó közlemények és eredeti dolgozatok képezendik, melyek illusztrációval is el lesznek látva. Május elején jelenik meg, s az előzetési pénzeket így kell címezni: „Ország-világ” kiadó hivatalának, Pest, kalap-utca 12. szám.

TARTALOM:

Cikkek: B. Eötös József, K. E. stb. — „III. Napoleon és az államesiny.” (Vége.) — „A barlangokról.” (Folytatás.) Bömer Floristól. — „A párisi gőzhajók és a sebesültek.” — „A tüne története.” — „A víz.” — „Vegyes közlemények.” — „Hírek.” — **Képek:** B. Eötös József. — Hadí tanács. — Tours város kiállítását a bombázás megszüntetését kéri. — Sebesültek Párisba vitele a Marna-esatornán.

H i r d e t é s.

Keller és Zsitvay
Selyem és női divatkulme
raktárunkban
Pest, Szerviztér 6 szám.
Báli ruhák készítése

a legújabb ízlés szerint gyorsan és jutányos áron eszközöltetik.

A előhaladt teli idény miatt pedig mindennemű gapjukelmék, női felöltők, otthonok stb. rendkívül olcsóra leszállított áron adatknak ki.

Kelme minta szeletek kívánatra készségesen küldetnek, vidéki megrendelések szokott pontosággal és gyorsan hajtának végre. 3-3.